

Θοριώδη Μηχανήματα & Ρακέτες Του Τένις

Πώς πραγματοποιήθηκαν τα μεγάλα έργα που άλλαξαν τη ροή του Στρυμόνα στις αρχές του 20ού αιώνα; Τί είδους μηχανήματα χρησιμοποιήθηκαν; Πώς περνούσαν τον καιρό τους οι μηχανικοί από το εξωτερικό που εγκαταστάθηκαν στην πόλη μας; Ένα ενδιαφέρον κομμάτι της σερραϊκής ιστορίας και ένα άρθρο γεμάτο αναπάντεχα trivia.

Γράφει η Λίλα Θεοδωρίδου, αρχιτέκτων

Ποια ήταν τα εξυγιαντικά έργα;

Τα μεγάλα εξυγιαντικά έργα Σερρών-Δράμας της περιόδου 1929-1937 αποτελούν τμήμα της ιστορίας των μεγάλων τεχνικών έργων της χώρας και είναι στενά συνδεδεμένα με τις διαδικασίες της προσφυγικής αποκατάστασης στην περιοχή. Εκτελέστηκαν από την κοινοπραξία των νεο-υορκέζικων εταιρειών Monks & Ulen μετά από διεθνή διαγωνισμό και είχαν συμβατικό κόστος 21 εκ. δολ.

Η χρηματοδότηση του εγχειρήματος και ειδικότερα ο ανταγωνισμός των ξένων τραπεζικών οργανισμών να δανειοδοτήσουν την ελληνική κυβέρνηση ώστε να εκτελέσει το έργο έχουν ήδη συζητηθεί εκτενώς. Η εταιρεία του Henri Ulen εκτελούσε ήδη τα έργα ύδρευσης της Αθήνας (1925-29), ενώ η εταιρεία John Monks & Sons Co έμπαινε για πρώτη και μοναδική φορά στην ελληνική αγορά. Με την ευκαιρία της υπογραφής της σύμβασης για την εκκίνηση των έργων έγινε λαμπρή δοξολογία στην πλατεία Ταξιαρχών Σερρών στις 26 Οκτωβρίου 1928.

Το έργο για την περιοχή Σερρών περιλάμβανε: Εκτροπή του ποταμού Στρυμόνα προς τη λίμνη Κερκίνη και δημι-

ουργία στη θέση αυτή λεκάνης επίσχεσης των πλημμυρών του ποταμού. Κατασκευή νέας κοίτης του Στρυμόνα μέσω της λίμνης Αχινού και των στενών της Αμφίπολης στον κόλπο του Ορφανού. Διευθέτηση της πεδινής κοίτης των χειμάρρων που εκβάλλουν στην πεδιάδα και κατασκευή πρωτεύοντος αποστραγγιστικού δικτύου. Για την περιοχή Δράμας περιλάμβαναν διευθέτηση της πεδινής κοίτης των παραρρεόντων χειμάρρων, κατασκευή τάφρων αποστράγγισης των τεναγών των Φιλίππων, κατασκευή πρωτεύοντος αρδευτικού δικτύου της πεδιάδας της Δράμας.

Υπήρξαν λεπτομερείς μελέτες;

Εκτός από τις πολύχρονες πολιτικές και οικονομικές διαβουλεύσεις, μεγάλη προετοιμασία έγινε και σε τεχνικό επίπεδο, δηλαδή σε επίπεδο μελετών. Είχε προηγηθεί γενική προμελέτη το 1919 με εντολή της ελληνικής κυβέρνησης, που εκπονήθηκε από τον οίκο Sir John Jackson Ltd και στην οποία στηρίχθηκε η οριστική μελέτη του έργου ως συνεργασία του κρατικού Γραφείο Μελετών Υδραυλικών Έργων του Υπουργείου Συγκοινωνίας και της αναδόχου κοινοπραξίας που εγκρίθηκε το 1928. Πριν καν ξεκινήσουν τα έργα, η μεθοδολογία εκτέλεσης, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης και πολλές τεχνικές λεπτομέρειες είχαν ήδη προαποφασιστεί.

Ποια ήταν τα πρώτα βήματα υλοποίησης;

Πρώτα-πρώτα κατασκευάστηκε ένα σύστημα για τη μεταφορά των μηχανημάτων, της καυσίμου ύλης και την απομάκρυνση των προϊόντων εκσκαφών. Περιλάμβανε σιδηροδρομική γραμμή τύπου decauville από τον σιδηροδρομικό σταθμό Βυρώνειας μέχρι τον ρουφράκτη Κερκίνης και από τον σιδηροδρομικό σταθμό Φωτολείβους μέχρι την Μπάνιτσα και έλη Πραβίου. Σιδηροδρομική γραμμή κανονικού πλάτους κατασκευάστηκε από τον σιδηροδρομικό σταθμό Χρυσού μέχρι το Πεθελινό.

Ταυτόχρονα ανεγέρθηκε επιβλητικό κτίριο γραφείων στην οδό Αγίας Σοφίας στην πόλη, που αποπερατώθηκε τον Αύγουστο του 1931 (μετέπειτα κρατικό νοσοκομείο).

Η δοξολογία στις 26 Οκτωβρίου 1928 στην υπό διαμόρφωση πλατεία Ταξιαρχών

Η μακέτα της βυθοκόρου «Στρυμών» στη ΔΕΘ (1932).

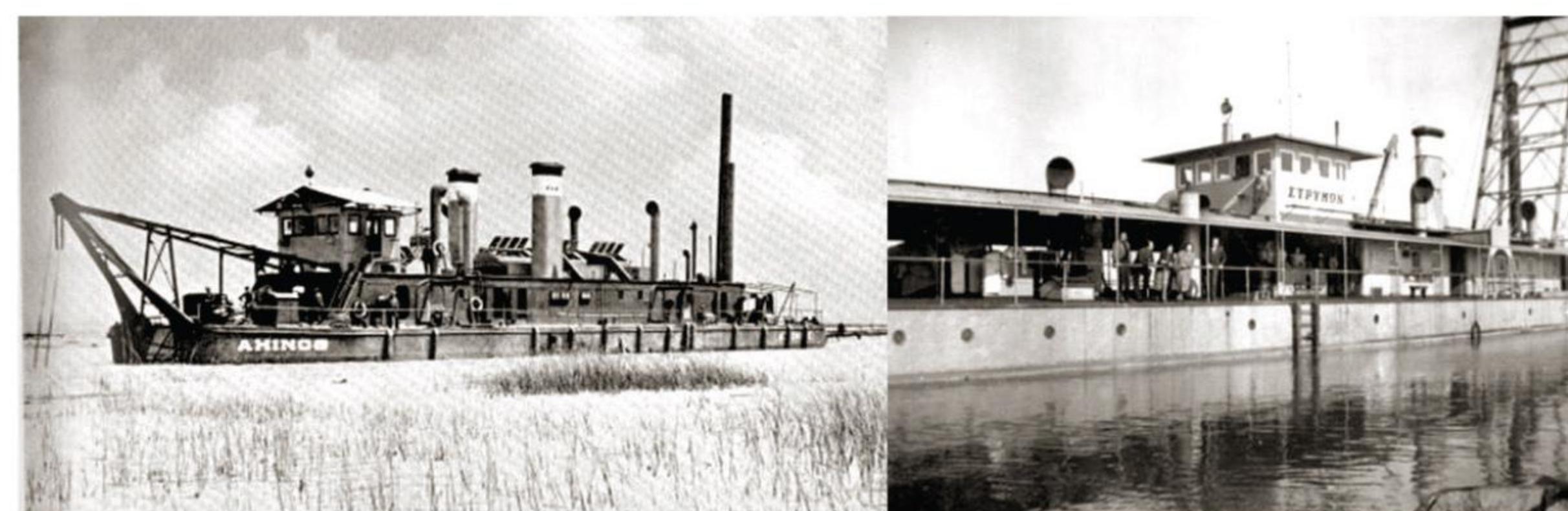
Το κτίριο Γραφείων στην οδό Αγίας Σοφίας

Επί μέρους εργοτάξια στήθηκαν σε πέντε σημεία: Βυρώνεια, Κερκίνη, Μπέλιτσα, Πεθελινό, Συμβολή (Μπάνιτσα), Νεοχώρι (Αμφίπολη). Στη Βυρώνεια και στο Πεθελινό στήθηκαν μικρά ξύλινα νοσοκομεία.

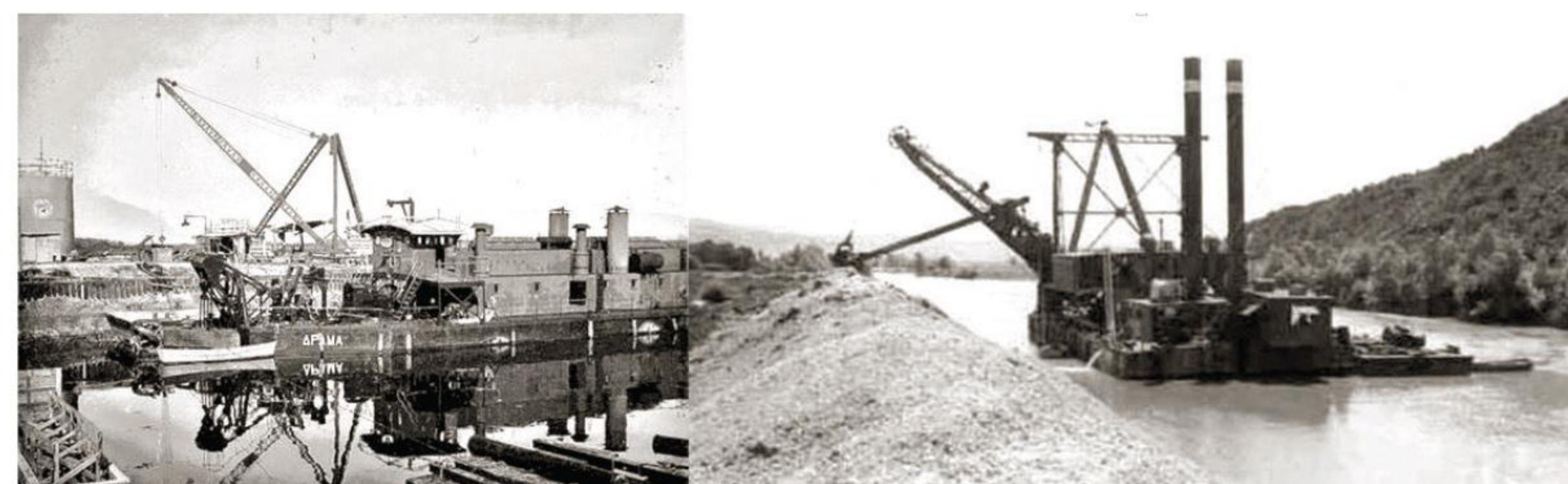
Πότε «αποβιβάστηκαν» στον κάμπο τα μεγάλα εκσκαπτικά μηχανήματα;

Τα 16 θηριώδη μηχανήματα προηγμένης τεχνολογίας, συνολικού κόστους 1.246 χιλ. δολ., εισήχθησαν το 1931 από Ολλανδία, Γερμανία, Σκωτία και Αμερική και παρατάχθηκαν στον κάμπο των Σερρών στις θέσεις που είχαν επιλεχθεί από πριν. Εντυπωσίασαν τους κατοίκους, που πρώτη φορά έβλεπαν τέτοια «θηρία», και δημιούργησαν κλίμα εμπιστοσύνης για την πρόοδο των έργων. Τα μηχανήματα ήταν δύο ειδών: αφενός πλωτά μηχανήματα, οι λεγόμενοι βυθοκόροι (εκ του βυθός+ κορέω=καθαρίζω) χρησιμοποιούμενοι για εκβαθύνσεις και γενικά καθαρισμό βυθών, και αφετέρου μεγάλα εκσκαπτικά μηχανήματα.

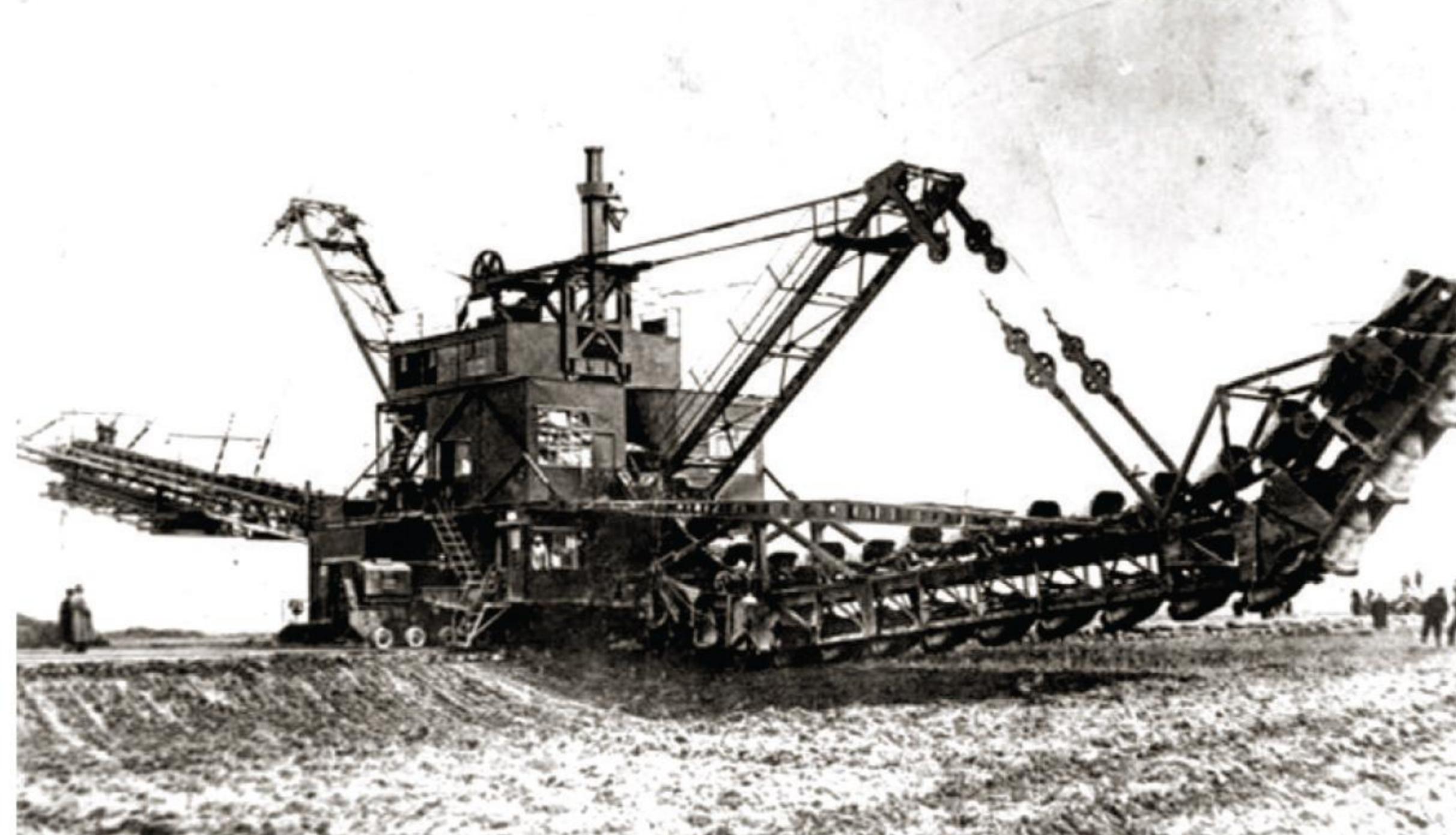
Κατέφθασαν λοιπόν δύο ηλεκτροκίνητοι αναρροφητικοί βυθοκόροι διαμ. 20", που ναυπηγήθηκαν το 1931 στην Ολλανδία (τους δόθηκε η ονομασία Ahinos, Strymon), και μια βυθοκόρος 16" (της δόθηκε ονομασία Drama), που ναυπηγήθηκε στη Γερμανία, καθώς και μια ατμοκίνητος βυθοκόρος κοχλιάρα (της δόθηκε ονομασία Αγγίτης). Μπορούσαν να αναρροφήσουν από 970-270 κυβικές γιάρδες την ώρα.

Οι βυθοκόροι «Αχινός» και «Στρυμών»

Η βυθοκόρος «Δράμα». Η ατμοκίνητος βυθοκόρος κοχλιάρα «Αγγίτης»

Ο μεγάλος ηλεκτροκίνητος καδοφόρος εκσκαφέας

Μικρότεροι εκσκαφείς

Η μακέτα της βυθοκόρου «Στρυμών» ήταν ένα από τα εκθέματα της Monks & Ulen στη ΔΕΘ Θεσσαλονίκης το 1932 με την ένδειξη ότι είχε επιτευχθεί όγκος εκσκαφών 27 εκ. κ.μ.

Με ειδική τελετή έγινε στις 20 Ιουνίου 1931 η καθέλκυση της βυθοκόρου «Ahinos» στο Πεθελινό, παρουσία του επικεφαλής μηχανικού Roy Gausmann, του νομάρχη Σερρών Στεφ. Νίκογλου μετά της συζύγου του (η οποία και έσπασε στην πλευρά της βυθοκόρου φιάλη καμπανίτη) και ανώτερων μηχανικών της εταιρείας. Σημειωτέο ότι λίγους

Θέμα

«Τα 16 θηριώδη μηχανήματα προηγμένης τεχνολογίας, συνολικού κόστους 1.246 χιλ. δολ., εισήχθησαν το 1931 από Ολλανδία, Γερμανία, Σκωτία και Αμερική. Τα έργα προχώρησαν με μεγάλη ταχύτητα, η δε εκτροπή του Στρυμόνα προς τη λίμνη Κερκίνη έλαβε χώρα την 21η Φεβρουαρίου 1933»

μήνες αργότερα, στις 6 Σεπτεμβρίου 1931, με μια εξίσου εντυπωσιακή τελετή, καθελκύστηκε στο Πεθελινό η βυθοκόρος «Strymon». Τη σαμπάνια έσπασε αυτήν τη φορά η σύζυγος του Gausmann.

Κατέφθασαν επίσης ένας μεγάλος ηλεκτροκίνητος καδοφόρος εκσκαφέας που εισήχθη από Γερμανία (του δόθηκε ονομασία Κερκίνη) και 11 μικρότεροι εκσκαφείς που εισήχθησαν από Αμερική και μπορούσαν να σκάψουν από 240-130 κ.μ./ώρα (τους δόθηκαν ονομασίες όπως Νιγρίτα, Σιδηρόκαστρο, Χείμαρρος κ.λπ.).

Τα έργα προχώρησαν με μεγάλη ταχύτητα, η δε εκτροπή του Στρυμόνα προς τη λίμνη Κερκίνη έλαβε χώρα με επισημότητα την 21η Φεβρουαρίου 1933.

Η παρουσία των στελεχών της εταιρείας στην πόλη

Μαζί με τα μηχανήματα ήρθε στην πόλη των Σερρών και ένα επιτελείο 25 περίπου μηχανικών μαζί με τις οικογένειές τους. Εγκαταστάθηκαν σε νοικιασμένα από την εταιρεία καταλύματα μέσα στην πόλη και ανέπτυξαν, όπως ήταν αναμενόμενο, στενές σχέσεις μεταξύ τους. Η επισήμανση των πολλαπλών κοινωνικών επιπτώσεων από την εγκατάσταση στην πόλη αυτής της εκλεκτής ομάδας μηχανικών (συν γυναιξί και τέκνοις), έστω για μικρό χρονικό διάστημα, ποιους συναναστράφηκαν, ποιες ήταν οι ασχολίες τους στον ελεύθερο χρόνο τους, εάν εκτέλεσαν ιδιωτικά έργα στην περιοχή κ.λπ. δεν έχει ακόμη διερευνηθεί. Μια όμως κοινωνική είδηση στην αμερικανική εφημερίδα Otsego Farmer (Cooperstown NY) μας δείχνει ότι τα στελέχη της εταιρείας είχαν ρόλο στα τοπικά δρώμενα. Ήταν μια επιστολή της συζύγου του μηχανικού William

Το γήπεδο τένις

J. Judge στις 27 Ιουνίου 1936 και αφορούσε τη φιλοξενία του τότε βασιλιά Γεώργιου Β', που επισκέφτηκε τις Σέρρες στις 19 Ιουνίου του ίδιου έτους. Η κα Judge περιγράφει με περηφάνια ότι φιλοξένησε τον τότε βασιλιά σε τμήμα της κατοικίας των 7 δωματίων που διατηρούσε στις Σέρρες η κοινοπραξία, ότι φωτίστηκε η περιοχή με επιπλέον 140 λαμπτήρες και στολίστηκε με ελληνικές σημαίες, ότι επιπλώθηκε το σπίτι με έξτρα χαλιά και καθίσματα, ότι διέθεσε η ίδια τα καλύτερά της κλινοσκεπάσματα και ότι φρέσκα λουλούδια τοποθετήθηκαν παντού. Σημειώνει δε ότι όταν εγκαταστάθηκε στις Σέρρες η Monks-Ulen δεν υπήρχαν κατάλληλα ξενοδοχεία για τους κατά καιρούς επισκέπτες της και έτσι νοίκιασε αυτό το κατάλυμα.

Μια άλλη γνωστή πληροφορία είναι ότι τα στελέχη της εταιρείας διαμόρφωσαν μικρό γήπεδο τένις για να αθλούνται τις ώρες της σχόλης. Δεν μας εκπλήσσει η επιλογή της τοποθεσίας «Χίλια Δέντρα» (δίπλα στο μετέπειτα ξενοδοχείο Ξενία), δηλαδή σε άμεση γειτνίαση με το επιβλητικό κτίριο των γραφείων της εταιρείας στη σημερινή οδό Αγίας Σοφίας. Οι φωτογραφίες που διασώθηκαν από τον χώρο απεικονίζουν καλοντυμένους άνδρες και γυναίκες να απολαμβάνουν χαλαροί μια παρτίδα τένις στην ελληνική επαρχία του μεσοπολέμου.

Θα συνοψίζαμε το παρόν κείμενο λέγοντας ότι ο βόμβος και οι μανούβρες των μηχανημάτων στον κάμπο των Σερρών βρίσκονταν σε αντίστιχη με το ρυθμικό, χαλαρωτικό χτύπημα της ρακέτας στην πόλη. Η εργώδης προσπάθεια στα έργα και η εκτονωτική απογευματινή άθληση στην πόλη αλληλοσυμπληρώνονταν. Και τα δύο ήταν στην υπηρεσία των μεγάλων εξυγιαντικών έργων της περιοχής. Και όταν αυτά έφτασαν στο τέλος τους, μηχανήματα και άνθρωποι εξαφανίστηκαν, τόσο από τον κάμπο όσο και από την πόλη.

Πού πήγαν τα θηριώδη μηχανήματα; Πού συνέχισαν τη ζωή τους οι άνθρωποι που εργάστηκαν για την ευημερία της περιοχής μας; Αυτό όμως είναι αντικείμενο ενός άλλου άρθρου.

*Βασική βιβλιογραφική πηγή: Λ. Θεοδωρίδου-Σωτηρίου (επιμ.) *Η Εκτροπή του Στρυμόνα. Τα μεγάλα εξυγιαντικά έργα του μεσοπολέμου*, σσ. 58-85, εκδόσεις Δίσιγμα 2019.